

Възможности за увеличаване на залесяването в държавните горски територии и подобряване на видовия състав на насажденията чрез залесяване с медоносни видове

Инж. Мария ЧАМБОВА - главен експерт
в дирекция „Гори и лесовъдски дейности“ в ИАГ

През 80-те и 90-те години на миналия век залесяванията в страната годишно са 300 000-400 000 дка, като в около 20 % от тях са били използвани акация, липа и други медоносни гървесни видове.

През последните години залесяванията са с намален обем - 15 000-20 000 дка годишно, като включването на медоносни гървесни видове в състава на културите не навлизава 10 на сто.

В България традиционно превес имат залесяванията с широколистни видове, които представляват около 80 % от всички създадени горски култури. Най-използваните широколистни видове са евроамериканските тополи, а след тях са гърбовете - червен, зимен, летен, благун.

По данни от инвентаризацията на горските култури, която ежегодно се извършва през октомври, за последните пет години са създадени 63 383 дка широколистни култури - 32 946 дка (50 %) са тополи и 18 234 дка (30 %) гърбови. От горските гървесни медоносни видове - липи, бяла акация, явори (шестил, мекиш, клен) и други, които са основна паша за пчелите, са създадени общо 7948 дка, от които 5650 дка с акация, или 71 на сто. За увеличаване на залесяването в държавните горски територии чрез минимум 10-15 % с медоносни гървес-

ни и храстови видове е необходимо да се определят приоритетни площи за залесяване, които трябва да се включат в „Програмите за залесяване и подпомагане на естественото възобновяване“ на държавните горски предприятия. Такива са:

- Горски територии около населени места и големи пчелини.
- Територии с потенциална опасност от възобновяване на ерозията.
- Площи, граничещи с язовири и водни площи, използвани за водоснабдяване.
- Площи в периферията на гората.
- Площи, в които е необходимо подпомагане на естественото възобновяване чрез залесяване.

Изборът на гървесни и храстови видове за залесяване трябва да бъде съобразен с предвижданията на Националната стратегия за развитие на горския сектор и Стратегическия план за развитието на горския сектор, оптималния бъдещ състав в съответствие с утвърдените горскостопански планове или програми за горските територии, плановете за управление и запovedите за обявяване на защитените територии и зони. Изборът на видове за залесяване се извършва съгласно Класификационната схема на типовете горски месторастения в Република България.

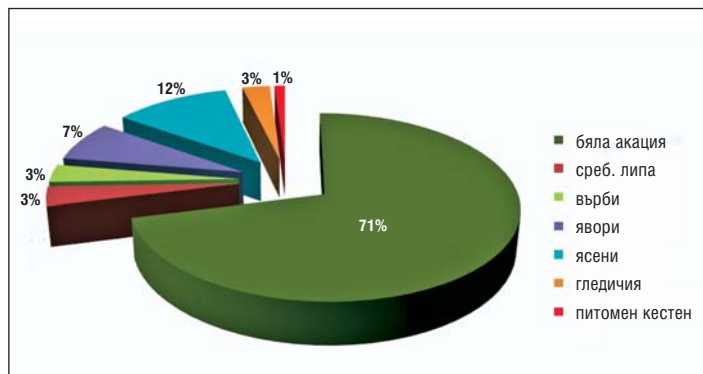
При залесяванията се използват подходящи схеми, начин на смесване и гъстота, съобразени с условията, целите на залесяване и Наредба № 2/07.02.2013 г. за условията и реда за залесяване на горски територии и земеделски земи, използвани за създаване на специални, защитни и стопански гори и на гори в защитени територии, инвентаризация на създадените култури, тяхното отчитане и регистриране (ДВ, бр.16 от 19.02.2013 г.)

За увеличаване на залесяванията с медоносни видове и подобряване на видовия състав са подходящи гърбовите насаждения със затруднено възобновяване. Съобразно условията и целите, смесването с фиданки от други видове може да бъде единично, редово или в групово-мозайчна смес. При летния гърб подходящи за смесване са сребролистна и гребнолистна липа и полски клен, при зимния гърб - липи, явор, шестил и дива череша, а при благуна - сребролистна липа и брекена.

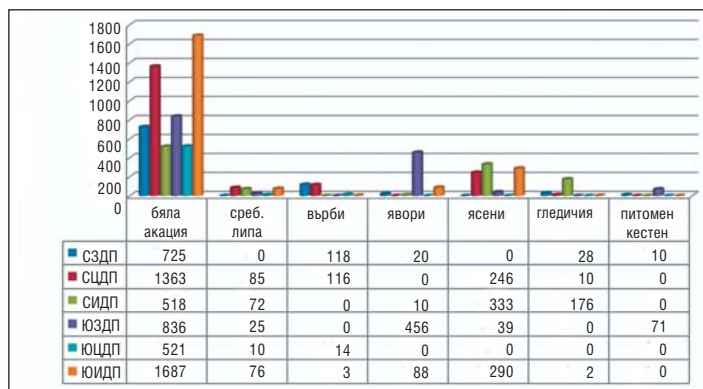
При създаване на гърбови, ясенови и черноборови култури като спътници може да се предвижда използване на сребролистната и гребнолистна липа, а при белоборовите култури - едроллистната липа. Липата се внася единично или в групово-мозайчна смес.

Какво могат да направят държавните горски предприятия и техните териториални поделения за нуждите на пчеларството:

- Да засилят диалога с пчеларите.
- Да преценят възможностите в настоящия момент за увеличаване на участието на медоносните гървесни и храстови видове при планираните залесявания съобразно наличните фиданки в държавните горски

Фиг. 1. Разпределение на използваните за залесяване медоносни видове за 2014-2018 г. (в %)

Фиг. 2. Залесяване с медоносни видове по държавни предприятия за периода 2014-2018 г. (в дка)

разсагници.

- Да определят площи, които са подходящи за залесяване с медоносни дървесни и храстови видове, върху които могат да се поставят пчелини.

- Да създадат навременна организация за събиране на семена и производство на фиданки от медоносни дървесни и храстови видове.

- Съвместно с пчеларските организации да изработят критерии за определяне на съществуващи площи, заети с медоносна дървесна растителност, подходящи за поставяне на пчелини.

- Да публикуват на интернет страниците на териториалните поделения информация за подходящите за поставяне на пчелини площи.

- Да включат активно в залесяването на площи с медоносни и храстови видове пчеларските организации и пчеларите по места.

- Да определят по един служител във всяко териториално поделение, който да отговаря за осъществяване на комуникацията с пчеларите по места.

- Да популяризират възможностите за безвъзмездно предоставяне на фиданки за нуждите на пчеларите, както и за производство на фиданки от медоносни видове по преварителна заявка.

- Да провеждат разяснителни кампании сред пчеларите по места за отговорно засаждане на медоносни дървесни и храстови видове.

- Да спазват стриктно изискванията на Наредба № 13 от 26.08.2016 г. за мерките за опазване на пчелите и пчелните семейства от отравяне и начините за провеждане на растителнозащитни, дезинфекционни и дезинсекционни дейности.

- Да потърсят и прилагат методи и технологии за растителна защита, които не са вредни за пчелите.

Горски репродуктивни материали от медоносни дървесни видове

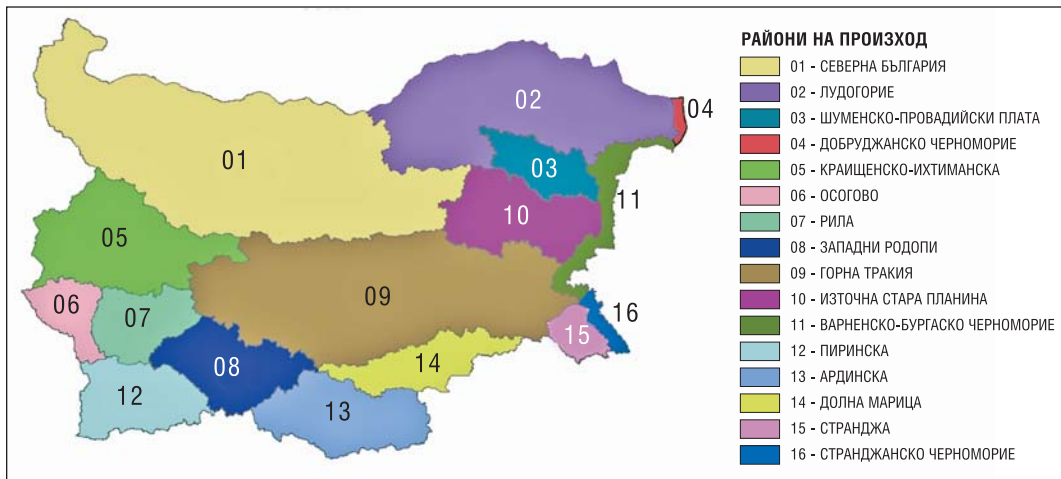
Инж. Мария БЕЛОВАРСКА - директор на ГСС - София

Горската семепроизводствена база (ГСБ) е горска територия, в която са включени всички регистрирани базови източници за добив и производство на горски репродуктивни материали (ГРМ), изградена в резултат на селекция, провеждана във всички горските територии. Площта на ГСБ е 33 328.7 ха, което представлява почти 1 % от залесената площ на страната. Общият брой на одобрените базови източници е 3328 и включва 33 176.82 ха насаждения за семепроизводство, 142.85 ха семепроизводствени градини и 9.03 ха клонови колекции от 49 дървесни вида - 15 иглолистни и 34 широколистни.

Целта на горската семепроизводствена база е осигуряване на устойчиви по количество и качество реколти, използване на ГРМ с контролиран произход, запазване на биологичното разнообразие, както и съхранението на автохтонните и подобрените чрез методите на горската селекция генетични ресурси.

На територията на страната са обособени 16 района на произход (фиг. 1). Въз основа на това райониране е изготвена препоръчителна схема за използването на добитите ГРМ от категории „идентифициран“ и „селекциониран“, в зависимост от произхода им (фиг. 2). Всяко придвижване и използване на ГРМ трябва да бъде съобразено със съответните биологични изисквания на вида, като се държи сметка за следните показатели: релеф; степен на овлажняване на почвата; химичен състав на почвите (РН и варовик); почвено богатство; количество на валежите; дължина на вегетационния период; екстремни температури; атмосферна влажност; степен на ерозираност на почвата; надморска височина; отношение към светлината; съвместимост на видовете; конкурентна растителност; механичен състав и уплътненост на почвата; изложение и други.

Съгласно схемата, добитите ГРМ в оцветените с еднакъв цвят (щрих) горскостопански подобласти и подпояси могат да бъдат използвани само в подобластите и подпоясите със същите цветове.

Фиг. 1. Карта на районите на произход в Р. България

Най-добрите практики за използване на ГРМ са:

- В същите насаждения, от които са добити използваните ГРМ.
- В съседните насаждения на източника, от които са добити ГРМ.
- В насаждения, разположени в един район на произход и горскорастителен подпояс с това на източника на изходните ГРМ. Във връзка с промените на климата - засушаване и затопляне, трябва да се работи много внимателно с преместването на ГРМ в диапазона от 0 до 700 м надморска височина. Сnižаването на употребата по надморска височина не трябва да бъде по-голямо от 100-200 метра. В тези случаи е необходимо да се обърща особено внимание на компонентата на изложението и количеството на валежите.

Горските репродуктивни материали от категориите „окачествен“ и „изпитан“, произведени от семепроизводствени градини, могат да се използват:

- В същия район на произход на клоновете, от които е създадена семепроизводствената градина - когато градината е създадена от клонове, произхождащи от един район на произход, а също така и в допустимите райони на произход, съгласно схемата за придвижване.

- В съответните райони на произход на съставните клонове в градината - когато градината е създадена от клонове, произхождащи от различни райони на произход.

Код на растителна подобласт	Район на произход горскорастителна подобласт	Горскорастителен подпояс									
		Заливни и крайречни гори (м н.в.)	Ксеротермични и кораволистни дъбови гори (м н.в.)	Ксеротермични дъбови гори (м н.в.)	Равнинно-хълмисти дъбови гори (м н.в.)	Хълмисто-предпланински смесени широк. гори (м н.в.)	Нископланински гори от горул, бук и ела (м н.в.)	Среднопланински гори от бук, ела и смърч (м н.в.)	Горнопланински смърчови гори (м н.в.)	Високопланински гори от субалпийски смърч и мура (м н.в.)	Субалпийски формации от ед. дървета, клекове и храсталаци (м н.в.)
01	СБ	0-600 (500-700)			0-400 0-400	400-600	600-800 800-1000	1000-1200 1200-1500	1500-1800	1800-2000	2000-2200
02	Л	0-600 (500-700)			0-400 0-400	400-500 500-600	600-800 800-1000				
03	ШПП	0-600 (500-700)			0-400 0-400	400-500 500-600					
04	ДЧ	0-600 (500-700)			0-400 0-400						
05	КИ	0-600 (500-700)				400-600	600-800 800-1000	1000-1200 1200-1500	1500-1800	1800-2000	2000-2200
06	О	0-700 (600-800)			0-500 400-500	500-600 600-700	700-900 900-1000	1200-1700	1700-2000	2000-2200	над 2200
07	Р	0-700 (600-800)			0-500 400-500	500-700	700-1000	1200-1700	1700-2000	2000-2200	2200-2500
08	ЗР	0-700 (600-800)			0-500 400-500	500-600 600-700	700-900 900-1000	1200-1700	1700-2000	над 2000	
09	ГТ	0-700 (600-800)			0-500 400-500	500-600 600-700	700-900 900-1000	1200-1700	1700-2000	2000-2200	над 2200
10	ИСП	0-700 (600-800)			0-500 400-500	500-600 600-700	700-900 900-1000				
11	ВБЧ	0-700 (600-800)			0-500 400-500						
12	П	0-800 (700-900)	0-200 (100-300)		200-400 200-600 400-600	600-800	800-1200 1200-1500	1500-1900	1900-2200	2200-2500	2500-2700
13	А	0-800 (700-900)	0-200 (100-300)		200-400 200-600 400-600	600-800	800-1200 1200-1500	1500-1900	1900-2200		
14	ДМ	0-800 (700-900)		0-200 (100-300)	200-400 200-600 400-600	600-800					
15	С	0-700		0-200 (100-300)	200-400 200-600	600-800					
16	СЧ	0-200		0-200 (100-300)	200-400 200-600	600-800					

* добитите ГРМ в оцветените с еднакъв цвят (щрих) горскорастителни подобласти и подпояси могат да бъдат използвани само в подобластите и подпоясите със същите цветове

Фиг. 2. Схема за използването на ГРМ, добити в Р. България от източници от категориите „идентифициран“ и „селекциониран“ в зависимост от произхода им

Таблица

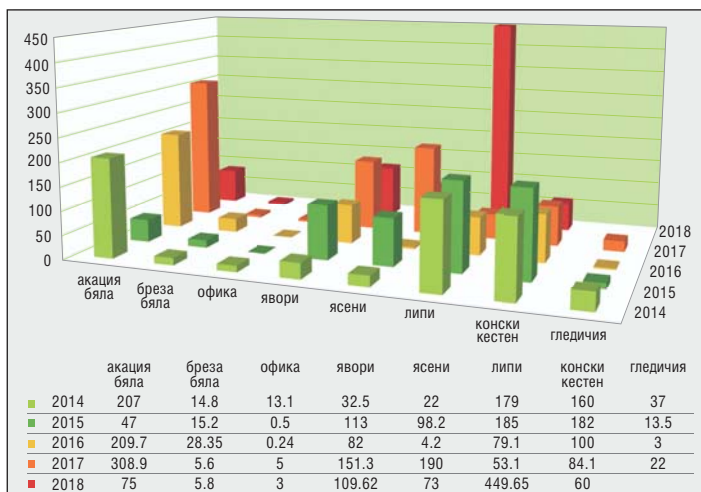
Стъпки при производството на ГРМ

Дървесни видове	Срокове				Ран-деман	Съхраняване - условия и срок		
	цъфтеж	узряване	разсейване	събиране		влажност	температура	срок
	месец (десетдневка)/година					%	°C	год.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Акация бяла	IV-V	X	II-IV	X-II	22 15-33	5-15	0-5 херметично	10 20-60
Липа дребнолистна	VI-VII	IX	X	X	80-85	12-17	обикн. хермет.	2
Липа едролистна	VI	VIII-IX	X	X		8-12	0-4	3-5
Липа сребролистна	VII	IX-X	X-II	X-II		7-8	-4 до -10	над 5
Конски кестен	IV(2)-V	IX	IX(2)-X(1)	IX(2)-X(1)	70-95	90 60-90	обикновени -1	0.5 1
Шестил	IV-V	IX(2)-X(1)	X-XI	X	75 70-80	15 7	обикновени под 0	2 3+
Бреза обикновена	IV-V	VII(3)-VIII(1)	IX-II	VIII	35 90-95	11-18 7-8 4	обикновени 5 хермет. -4 до -10 херм.	0.5 2-3 3-5

При производството на горски репродуктивни материали е важно да бъдат спазени следните стъпки: планиране на производството; провеждане на фенологични наблюдения, оценка на годността на реколтата; съблюдаване на сроковете за събиране (таблицата); събиране на партидите, сертифициране и етикетирание; окачествяване на партидите и съхранение при оптимални условия преди посев.

Особено внимание трябва да се обърне при добива на семена от някои основни медоносни видове, като липите и бялата бреза. При липите е присъщ дълбок семенен покой. За да се избегне необходимата им топло-студена стратификация при пролетен посев, се прилага ранен есенен посев със семена във физиологична (восьчна) зрялост. При липса на опит за определяне на восьчната зрялост е препоръчително да се изпратят проби за предварителен анализ в горските семеконтролни станции.

За предотвратяване на събирането и сформирването на негодни или нискокачествени партиди от бяла бреза трябва от всяко набелязано дърво да се вземат реси - съплодия от различни части на короната. Те се поставят в отделна опаковка и се надписват с номера на дървото, от което са взети. При вземане на проби за предварителен анализ е необходимо да се проверява за нападнатите брезови съплодия от галица. Те

Фиг. 3. Събрани количества семена (в кг) в периода 2014-2018 г.

ясно се разпознават с невъоръжено око. От заразени дървета не се събират съплодия за предварителен анализ.

При събирането на семената е важно да бъдат спазвани количествата на пробите, сроковете за изпращането, начинът на съхранението им и да бъдат придружени от необходимите документи. Горите като източник на нектар и прашец са много ценни. При горскодървесните видове излъчването на нектара от цветовете е в по-голямо количество и по-постоянно, тъй като не се влияе в такава степен от засушаванията, както при растенията на откритите места. По-разпространени и с по-голямо значение за пчеларството медоносни дървесни растения са липите, кестените, офиката, бялата акация, обикновената бреза, гледичията, ясените и шестилът.

През последните пет години (2014-2018 г.) на територията на страната от посочените видове са събрани достатъчни количества семена, за да се обезпечат предвидените залесявания (фиг. 3). На територията на страната има възможност за добив на семена от медоносни видове с високо качество от одобрени базови източници от категория „селекциониран“ и „окачествен“. От по-важните медоносни видове са одобрени следните базови източници: липи - 10 семепроизводствени градини и 94 насаждения за семепроизводство; обикновен кестен - 17 насаждения за семепроизводство; бяла акация - 31 семепроизводствени градини; бяла бреза - 28 насаждения за семепроизводство, и други.

Новини от държавните предприятия

СИДП - Шумен: В центъра на Вниманието - лесозащитните пояси

Лесозащитните пояси в Добруджа трябва да се стопанисват от лесовъдите в горските и ловните стопанства - бе общият извод на експерти от териториалните поделения на Добричка и Варненска област от Североизточното държавно предприятие, частни лесовъди и представители на обществеността от региона, които се включиха в съвещанието по стопанисване на горите, организирано от ДГС - гр. Добрич. В работата му участва инж. Веселин Нинев - директор на СИДП - Шумен.

Директорът на стопанството инж. Цанко Николов отбеляза, че благодарение на поясите горите са успели да се предпазят от ветровата ерозия, а дивечът намери в тях убежище. Като проблем той посочи грешките в земеразделянето, които трябва да бъдат поправени, защото има много случаи, в които стопаните претендират, че част от пояса е земеделска земя.

Един от дългогодишните директори на ДГС - гр. Добрич, д-р инж. Йордан Петров запозна колегите си с научни изследвания върху лесозащитните пояси в Добруджа. - Никъде другаде в Европа няма такива пояси и трябва да се гордеем с този проект, който българските лесовъди са осъществили в миналото, а изсичането им ще е генерална грешка, както и предаването им за стопанисване на земеделските производители, защото стопанисването на тези съоръжения е възможно само от професионалисти, каквито са лесовъдите, каза инж. Петров.

Директорът на РДГ - Варна, инж. Тодор Гичев предложи поясите с акация и гледичия да се почистят и да се залесят с по-устойчиви на промените в климата местни видове. Водещият одитор на проверката, която се повежда в СИДП, инж. Теодор Тодоров припомни, че поясите са гори с висока консервационна стойност и трябва да се стопанисват така, че да се поддържат техните функции, включително и като коридор за миграция на много животински видове, които биха изчезнали, ако поясите се унищожат. По време на съвещанието бяха разгледани и гори, създадени преди 50-60 години (снимката).

Татяна ДИМИТРОВА

ЮЗДП - Благоевград: Незаконна сеч на немаркирани дървета е разкрита след съвместна проверка

При съвместна проверка на служители на ДГС - Тетевен, РДГ - Ловеч, и представители на Община - Тетевен, на 31 май е разкрита незаконна сеч на немаркирани дървета, без издадени писмени позволителни, в м. Сушица, в землището на с. Голям извор. Нарушението е установено в горски територии - държавна, общинска и частна собственост, намиращи се близо

до действащ обект за добив на дървесина от общински гори. Работници на фирмата, която извършва дърводобив, са отсекли и немаркирани дървета в съседни имоти.

Незаконно отсечената дървесина от държавни гори е 9 м³, от които 6 м³ са иглолистни дърва за огрев и 3 м³ - строителна дървесина. Служителите на ДГС - Тете-

вен, са съставили констативен протокол за нарушението, а преписката е изпратена в Районна прокуратура - Тетевен. Същите действия са предприети и от инспекторите на РДГ - Ловеч, и общинските служители.

Дървесината е задържана на временния склад на общината.

Снежана ПАСКАЛЕВА